

élni és pedig, ha az előzetes letartóztatást a rendőri hatóság (vagy kir. ügyészség) rendelte el: előterjesztéssel, ha pedig azt, illetve a vizsgálati fogságot a vizsgálóbíró rendelte el: felfolyamodással a vádtanácshoz. *A kir. ítélőtáblák székhelyén levő kir. törvényszékek ötös tanácsának* hatáskörébe tartozó bűncselekmények esetében felsorolásukat lásd az első kötet függelékében) a kir. ügyészség által elrendelt előzetes letartóztatás ellen a felfolyamodást az ötös tanács elnökéhez kell benyújtani. (A rendőri hatóság a terhelt előterjesztése nélkül is köteles az általa elrendelt előzetes letartóztatás iratait felülvizsgálat végett a vizsgálóbírónak bemutatni, mert a letartóztatás jogát a rendőri hatóság csak kivételesen és csak a vizsgálóbíró ellenőrzése mellett gyakorolhatja.) A vádtanács határozata, ha az előzetes letartóztatást vagy vizsgálati fogságot elrendelte, illetve meghosszabbította, a kir. ítélőtáblához intézett felfolyamodással megtámadható. A felfolyamodás ügyében a vádtanács két nap alatt határozni, a kitűzött határnapon pedig feltétlenül döntenie köteles (a döntést nem halaszthatja még másnapra sem). A felfolyamodás joga az elrendelés, illetve el nem rendelés (meg nem hosszabbítás) ellen a kir. ügyészséget is megilleti. Az ötös tanács határozata ellen további felfolyamodásnak nincs helye.

5. Katonai (csendőr) egyéneket polgári bíróság béke idején csak 1. büntett miatt, 2. szökés esetében és 3. összebeszélés miatt tartóztathat le; háború esetében ezenkívül: 4. ha a katonai behívó parancsnak nem engedelmeskedett, vagy ha 5. olyan büntett nyomatékos gyanúja alatt áll, amelyre a törvény legkisebb büntetésül ötévi fegyházat vagy ennél súlyosabb büntetést rendel. A letartóztatott katonai (csendőr) egyént az illetékes előljáró parancsnokságának azonnal át kell adni.

6. Az előzetes letartóztatás és a vizsgálati fogság végrehajtása szempontjából a törvény figyelembe veszi, hogy a letartóztatott, illetve a vizsgálati fogságba helyezett terhelt bűnössége még nem kétségtelen; a letartóztatás és a vizsgálati fogságba helyezés *még nem büntetés*, hanem csak *elővigyázati intézkedés* abból a célból, hogy a terhelt a külvilággal ne érintkezhesék, ezért mindkettőt fogházban és lehető kímélettel kell végrehajtani. Mind az előzetesen letartóztatottat, mind a vizsgálati foglyot lehetően mindenkitől, de főként a jogerősen elítéltektől *elkülönítve*, külön helyiségben kell elhelyezni. Ha ez nem lehetséges, arra kell ügyelni, hogy férfi letartóztatottak nőekkel, továbbá ugyanannak a bűncselekménynek a tettesei és részesei egymással, valamint rovatlan előéletű és fiatal egyének rovatlan előéletű, illetőleg idősebb foglyokkal egy helyiségbe zárva ne legyenek.

Az *elhelyezésnél* figyelemmel kell lenni a fogoly műveltségi fokára, társadalmi állására és a terhére rótt bűncselekmény minőségére is. Az előzetesen letartóztatott és a vizsgálati fogoly azt a kényelmet, amely állásának és társadalmi

gyonos tanuk számára a bíróság költségmegtérítést nem fizet; téves tehát az a felfogás, hogy a tanu számára minden körülmények között meghatározott összegű „napidij” illetékes.

Ugyanez áll a *szakértőkre* és a *tolmácsokra* is.

A sértettet

azzal idézi a bíróság, hogy elmaradása esetén azt fogja vélelmezni, hogy az esetleg elejtendő vád képviselőjét nem hajlandó átvenni. Vagyis: a sértett nem köteles ugyan a tárgyaláson megjelenni, de távollétével kiteszi magát annak, hogy ha a kir. ügyész a vádat elejti, nem lesz ott senki, aki a pótmagánvádat átvegye s akkor a bíróság az eljárást végleg meg fogja szüntetni. Ha a sértettet a bíróság nem kötelezte, hogy személyesen jelenjék meg, akkor maga helyett meghatalmazottat (ügyvédet, segédjét, házastársát, 16 éven felüli gyermekét stb.) küldheti a főtárgyalásra. *Ha azonban a sértettet a bíróság személyes megjelenésre kötelezte*, indokolatlan elmaradásának ugyanazok a következményei vannak, mint a tanukénak. *A sértettnek a bíróság utiköltséget és tanudíjat nem fizet.*

Ha a sértett

magánvádló

(azaz, ha a vádat nem a kir. ügyészség, hanem a sértett maga képviseli), akkor távolmaradása esetén a bíróság az eljárást megszünteti.

Ha a sértettet csak mint

magánfelet,

vagyis mint olyat idézik, akinek a bűnperrel kapcsolatban csak magánjogi igénye van, akkor a távolmaradásából semmi baj nem származik, de csak akkor, *ha az igényét már bejelentette* s ha azoknak az iratokban már nyoma van. Ha az igényét előzetesen *nem jelentette be*, akkor távolmaradását a bíróság úgy tekinti, mintha minden igényéről lemondott volna. (Ez azonban nem gátolja, hogy igényét később, ha akarja, polgári per útján érvényesítse.)

A katonai (csendőr) egyéneket

a bíróság rendszerint az előljáró parancsnokságuk útján szokta megidézni. Indokolatlan távolmaradásuk fegyelmi felelősséggel jár, de őket a bíróság elő nem vezetheti.

5. Hivatalból üldözendő bűncselekmények esetében a *kir. ügyésznek*, kötelező védelem esetén pedig a *védőnek* is jelen kell lennie a főtárgyaláson. Több ügyész és több védő is megjelenehet, de kérdéseket közülök csak egy intézhet és vád-, illetve védőbeszédet is csak egy tarthat.

6. Azoknak a személyeknek a megidézésén kívül, akiknek a főtárgyaláson megjelenése szükséges, a főtárgyalás elnöke intézkedik aziránt is, hogy a főtárgyalás napján az **ügy iratai és a bűnjelek** és mindazok a segédeszközök, amelyek a főtár-

gyalás megtartásához vagy a bizonyításához szükségesek, szintén rendelkezésre álljanak s ha szükséges, gondoskodik a bíróság biztonságára, valamint a rend fenntartására esetleg szükséges **karhatalom** kirendeléséről. Ilyen célú karhatalmi szolgálat teljesítésére a bíróság a *csendőrséget* a Szut. 527. pontja értelmében közvetlenül is igénybe veheti, de fogiyoknak a főtárgyalás tartama alatt való őrzésére csak kivételesen és csak a szárnyparancsnokság útján (Szut. 561. pont).

90. A főtárgyalás helye és nyilvánossága.

A főtárgyalást rendszerint a **bíróság székhelyén kell megtartani**, de a székhelyen kívül is megtartható, ha ezzel (pl. a megidézettek nagy száma miatt) a bűnügyi költséget és a megidézettek idővesztését csökkenteni lehet.

A **főtárgyalás nyilvános**, ami azt jelenti, hogy a hallgatóságnak fenntartott helyen bárki megjelenhet. *Nem jelenhetnek meg* azonban fiataalkorúak és akik a hely méltóságának nem megfelelően (ittas állapotban, hiányos, vagy az illemt sértő öltözetben) jelennek meg. Az elnöknek joga van a főtárgyalás egész tartamára vagy annak egyes részeire a **nyilvánosságot kizárni**, ha a tárgyalt ügy vagy annak részlete a közrendet, az állam biztonságát vagy a közérkölesiséget sérti, de mindenik vádlottnak és sértettnek két-két bizalmi egyéne ilyenkor is bent maradhat. *Hűtlenség* büntette vagy vétsége ügyében tartott főtárgyalás azonban sohasem lehet nyilvános. Ilyen főtárgyaláson bizalmi egyének sem lehetnek jelen. *Erőszakos nemi közösülés*, továbbá *rágalmazás és becsületsértés* ügyében tartott főtárgyalásról a nyilvánosságot a bíróság köteles kizárni, ha a felek (a vádló és a vádlott) együttesen kérik. (Nem zárható ki ilyen címen a nyilvánosság, ha a sértett az 1914: XLI. t.-c. 3. §. 2. bek. alá esik.) A hallgatóságnak *bottal, fegyverrel* nem szabad megjelennie, kivéve azokat, akik a fegyvert hivatásuknál fogva viselik, de ők is (a csendőr is) csak oldal-fegyverrel.

A tárgyalás nyilvánossága nem azonos a sajtónyilvánossággal. A bíróság (az ítélotanács elnöke) megtilthatja, hogy nyilvános tárgyalásról vagy annak egy részéről a sajtóban közlemény jelenjék meg; rágalmazás és becsületsértés ügyében tartott tárgyalással kapcsolatban pedig elrendelheti, hogy arról a sajtóban csak az ítélelhozatalkor jelenjék meg tudósítás. A bíróság az ítélet közlését is megtilthatja. Mindezeket a rendelkezéseket akkor teheti, ha a sajtóközlemény közérdeket, közszemérmet, vagy jogos magánérdeket veszélyeztetne.

Az 1930:III. t.-c. 94. §-ának 2. bekezdése értelmében kötelező a nyilvánosság kizárása az 1930:III. t.-c. 58—64. és 66—69. §-ába ütköző hűtlenségi bűncselekmények miatt indított bűnvádi eljárásban. Ezekben az ügyekben bizalmiférfiak sem lehetnek jelen a főtárgyaláson.

som szerint a tiszta igazat vallottam és semmit abból, ami a kérdésre tartozik, el nem hallgattam. Isten engem úgy segítse!" Aki azt állítja, hogy az eskü a vallási meggyőződésével ellenkezik, eskü helyett a következő ünnepélyes fogadalmat teszi: „Én N. N. becsületemre és lelkiismeretemre mondom, hogy a hozzám intézett kérdésekre a legjobb tudomásom szerint a tiszta igazat vallottam és semmit abból, ami a kérdésre tartozik, el nem hallgattam“.

Az esküt a csendőrnek is szívre tett jobbkézszel, tehát nem a Gy. Gy. Sz.-ban előírt „Eskühöz!“ állásban kell letennie. Rendőri közegek (esendőr, rendőr) továbbá hatóságilag felesketett erdő- és mezőőrök megesketését a rendőri büntetőbíró mellőzheti és őket a már letett szolgálati esküjükre való előzetes figyelmeztetés mellett kérdezheti ki.

A megesketés mellőzésének esetei ugyanazok, mint a bűnvádi eljárásban.

Ha a rendőri büntetőbíró a területén kívül, de Magyarországon lakó tanu személyes megjelenését nem tartja okvetlenül szükségesnek, kihallgatása végett az illetékes közigazgatási hatóságot is megkeresheti. A honvédség vagy a csendőrség tényleges szolgálatban álló tagjainak kihallgatása végett az illető előljáró parancsnoksága is megkereshető.

3. Aki a vallomástételt megtagadja,

első ízben száz pengőig, újabb vonakodás esetén további kétszáz pengő, elzárásra is átváltoztatható pénzbüntetéssel kell büntetni. Ha továbbra is ellenszegül, letartóztatható, de a letartóztatás legfeljebb 15 napig tarthat. Ha ezután is ellenszegül, ellene több kényszerít nem lehet alkalmazni, de az okozott költség megfizetésében el lehet marasztalni. Ugyanezek a rendszabályok alkalmazhatók az ellen a tanu ellen is, aki az eskü (fogadalom) letételét tagadja meg.

Ha katonai (csendőr) egyén tagadja meg a vallomástételt, illetve az eskü vagy a fogadalom letételét, megbüntetése és az esetleg okozott költség megfizetésére kényszerítése végett az előljáró parancsnokságánál kell feljelenteni.

4. Csendőrök tanuidézésére

a rendőri büntetőeljárásban a m. kir. belügyminiszter a következőképpen intézkedett:¹

1. Ha a csendőrök által tett feljelentésben polgári tanuk is szerepelnek, a tárgyalásra csak a polgári egyéneket kell tanukként megidézni; a feljelentő csendőrök megidézését mellőzni kell. Csak akkor kell a csendőröket egy újabb tárgya-

¹ 1932. december 8-án kelt 4081/1932. sz. (Cs. K. 23/1932.).

lásra megidézni, ha a polgári tanuk nem szolgáltatottak megnyugtató és elfogadható bizonyítékot és ez csak a csendőrtanuk kihallgatásától várható;

2. Ha a feljelentő csendőr kihallgatása szükséges, ez esetben is elég csak a járőrvezetőt megidézni, a járőrtársat nem szükséges;

3. A csendőrök részére kiadott idézéseket úgy kell csoportosítani, hogy a megidézett csendőr egyidőben több olyan kihágási ügyben tehesen vallomást, amelyet ő jelentett fel;

4. Az egy örsön szolgáló csendőrök közül ugyanarra a napra legfeljebb két csendőrt szabad megidézni;

5. Az ügyek tárgyalási sorrendjét úgy kell megállapítani, hogy először azok a kihágási ügyek kerüljenek tárgyalásra, amelyekben csendőrök vannak megidézve, hogy kihallgatásuk után mielőbb elbocsáthatók legyenek.

13. A szakértő.

1. *Szakértők alkalmazására általában ugyanazok a szabályok irányadók, mint a bűnvádi eljárásban, azzal a különbséggel, hogy a szakértő e megbízatása alól felmentését kérheti s ha a felhozott indokai nyomatékosak, őt a rendőri büntetőbíró felmenti és más szakértőt rendel ki. Közszolgálatban álló egyént szakértőként csak akkor szabad kirendelni, ha a felettes hatóságának nincs ellenvetése.*

Szakértőként a szakképviselő is szerepelhet, ha a terhelt ez ellen nem emel kifogást. (A gyakorlatban legtöbbször a szakképviselő a szakértő). A terhelt azonban a saját költségén *ellenőrző szakértőt* alkalmazhat.

A véleményadást, illetve az előeskü vagy a fogadalom letételét megtagadó szakértőt ugyanolyan pénzbüntetéssel lehet büntetni, mint a vonakodó tanut, azzal a különbséggel, hogy a szakértőt, ha a pénzbüntetés hatástalan marad, tovább nem lehet kényszeríteni, tehát nem lehet letartóztatni, ellenben az okozott költségek megfizetésére őt is kötelezni lehet.

Szakértőül nem alkalmazható a sértett és hozzátartozója, továbbá az, aki mint tanu ki nem hallgatható, aki a tanuságtételt megtagadja, avagy esküt (fogadalmat) nem tehet.

2. Erdei és mezőrendőri kihágásoknál a kár megállapítása nem szakértők kihallgatása útján, hanem ú. n.

kárbecslés

alapján történik. *Erdei kihágásokból* eredő károknak, az el tulajdonított dolog értékének és a kártérítési összegnek, valamint a hajtópénznek a megállapítása úgy történik, hogy min-